



Miskolc–Budapest–New York–Mumbai

*Seres Lászlóval beszélget
Máger Ágnes*

1945-ben, egy vadaskert erdészházában született, a felvidéki Felsőbalogh közelében. Édesapja Seres János festőművész.

1961-től családjával nyaranta miskolci művésztelepen élt, később végleg ide költöztek.

1967-ben vették fel a Képzőművészeti Főiskolára, festő-restaurátor szakra.

1968-ban az Egyesült Államokba disszidált, ahol két évig, főleg New Yorkban élt. Felvételt nyert Cooper Union of Art and Architecture 3. évfolyamára, itt grafikai és festészeti tanulmányokat folytatott. Számára két meghatározó kiállítás a Metropolitanben: egy átfogó tárlat a „primitív” művészetről, és egy retrospektív bemutató New York-i Iskoláról.

1976-ban végzett a Főiskolán. Ekkor ismét intenzíven festett, 1978-ban két önálló kiállítása volt.

1994 óta a teleket Indiában, Bombayben tölti, ahol egy indiai kollégájával restaurátorműhelyt alapított.

2006-ban, 28 év szünet után kezdett ismét festeni, ekkor nyílt kiállítása is a Miskolci Egyetemen.

2008–2009-ben újabb műveiből Bombayben és Új Delhiben, korai munkáiból Budapesten és Miskolcon a MissionArt Galériában rendeztek kiállítást.

„Most amikor festek, ki akarom és ki is tudom kapcsolni a múlt tapasztalatait, egy festő marad csak – Én. Az ego nélküli Én. Azt festek, amit abban a pillanatban érzek, olyan mélyen és őszintén, amennyire képes vagyok. A kontaktust keresem. Mi a művészet? Az objektív megtalálása, melyhez az út a szubjektív megszüntetésén keresztül vezet. Önmaga a művészet objektív, ezért van értéke.” – vallja művészetéről.

(M. Á.) Jackson Pollock, Rothko, Morris Louis neve mindig felmerül bennem, ha a hetvenes-nyolcvanas években festett képeidre gondolok. A formatagadók, a tasiszták a be nem fejezett, nyitott művek hívei; a szubjektum fontosságát, annak indulati megnyilvánulását hirdették képeiken. Csak a faktúrák, a felületek kezelésében érzékeltették a művészi alakítást. A te képeid is hasonlóak. Absztrakt, lírai festészetet művelsz, „semmi forma vagy kompozíció, a festés lényege a szabad áramlás – csak semmi ego!” Egyesek feltöltődnek, te mindent kitisztítasz magadból, „megtisztulsz”, mielőtt festeni kezdesz. Ez a jó-tékony „üresség” már tényleg nélkülöz minden szakmai-zsigeri beidegződést?

(S. L.) Remélem! Ez nem azt jelenti, hogy öntudatlan vagyok; jelen vagyok a gondolataim születésénél és hagyom élni őket. A motiváció maga az elhatározás. A szellemi töltés majd jön, és az érzelmi is. Egy zöld szín felületi kezelésénél például dominálhatnak érzelmek, aztán szellemi, dinamikus megoldások, hogy „éljen” a kép, hogy élő legyen, hogy a „kész” munkával is kontaktust tudjunk teremteni.

Írtál egy könyvet *Az Univerzum keletkezéséről*. Ez egy filozófiai munka? Levezetések az első hat napról? Van–létezik–következik-folyam?

A könyv címe csak a befejezése után született meg, 1992-től kezdve éveig írtam. Mikor befejeztem, akkor láttam be, miről is szól valójában. Addig a címe *Az első hat nap* volt. Tiltakoznék az ellen, hogy ez egy filozófiai munka lenne, mert ahhoz tisztában kellene lennem magával a filozófiával. Ez inkább egyszerűen csak egy elindított gondolatmenet, melyet sikerült végigvinni és lezárni. Hála Istennek!

Dávid fiad nagyon szerette ezt a könyvet. Ő megértett téged és te is megértetted őt. Állandó és intenzív kapcsolatban volt az „élettel”. Rengeteget olvasott és ezeket az ismereteket el is tudta helyezni. Keleti filozófiákkal is foglalkozott, járt veled Indiában. Vele tudnál beszélgetni a legmélyebb kontaktusban. „Az anyagi idővel a tudomány foglalkozik, a lelki, szellemi idővel a vallás” – beszélgetéseitek gyakori témái: Biblia, Isten, világ, élet, Buddha, Nirvána, indiai mítoszok. Kétlaki vagy, az év egyik felét itthon, másik felét Indiában töltöd. Kíváncsiság vagy valami konkrét cél vitt oda? Az ottani „világrend” érdekel, India négyezer éves kultúrája, a kasztrendszer történelmi szentsége, az élet freskószerűsége?

Véletlen kapcsolat vitt Indiába, cél nélkül mentem, azóta sincs célom veled. Csúnyán szólva: nem akarom Indiát „lenyúlni”. 1992–1993-ban egy Ashramban voltam, majd egy galériában dolgoztam és kezdtem restaurálni. 1995-ben egy restaurátorműhelyt alapítottam Kayannal, ez a mai napig is működik. Ezidáig több száz táblaképet restauráltam, többnyire indiai festőktől. Képek között vagyok, ráadásul jó képek között. Az egyik megrendelőm azt mondta: „Azért dolgozom, hogy képeket vegyek.” India mindig feltöltött, valószínűleg azért, mert az életre, az élet problémáira adandó válasz merőben más, mint itthon. Megalapozottabb. Három alkalommal hónapokat töltöttem Japánban (ott is restauráltam), de India sokszínűbb, érdekesebb – Japán fanatikusabb és tisztább. De mindkettő működőképes, mindkettő *élettér* az élet számára.

Azt írod szakmai önéletrajzodban, hogy a képzőművészet nem választott pálya számodra, hiszen a képzőművészetbe beleszülettél édesapád, Seres János festőművész révén. A miskolci művésztelepen az ötvenes évek végétől grafikai műhely működött, itt volt az országban először sokszorosított grafikák nyomtatására lehetőség. Te mint gimnazista rendszeresen találkoztl az itt dolgozó művészekkel, Kondor Bélával, Csohány Kálmánnal; nagy barátságban voltál Lenkey Zolival.

Harmadik-negyedik osztályos gimnazista voltam; ez a két év, 1962–1963 a legfontosabb a szellemi fejlődésem szempontjából. Ekkor vált a festészet az életpályámmá. A sokszorosított grafika

fénykora volt ez, készülődés az I. Grafikai Biennáléra. Én is részkarcoltam, szitáztam, dúcokat készítettem, de a legfontosabb az, hogy kinyílt a művészet világa számomra. A művészet szelleme körbevett és kitöltött. Elfogadtak, befogadtak és meghallgattak.

Ilyen szellemi indíttatással kezdhették a főiskolát. Gondolom, festő szakra jelentkeztl.

Már katonaviseltként kerültem a Képzőművészeti Főiskolára, de első nekifutásra az előkészítőre vetek fel Kmetty Jánoshoz. Végül a restaurátor szakra volt elég a pontszámom. Addig nem is hallottam a restaurálásról, nem tudtam, mit takar ez a szakma. Semmiféle elhivatottságot nem éreztem iránta. Az első tanulmányomat két héttel a felvételi előtt rajzoltam ceruzával a szomszéd néniről. A felvételin a képzőművészeti gimnazisták szénrel profi munkákat csináltak, én meg ott szerencsétlenkedtem a ceruzával. Az első évben együtt dolgoztunk a festőkkel az Epreskertben. Sok volt a tanulmány; ez nem elégített ki, leginkább szabad, téma nélküli képeket szerettem festeni.

1968-ban disszidáltál. Egy ötdolláros meghívólevéllel mentél ki Bécsbe pár évfolyamtársaddal. Közülük már csak egy él külföldön, a többiek visszajöttek. Újságot árultál, majd dolgoztál egy palackozóüzemben, ahol csak magyarok voltak.

A munkások hétvégéken öt liter bort kaptak, a palackozóban meg mindenki annyit ivott, amennyit akart. Szerencsém volt, mert egy amerikai nagynénim vett pártfogásba, így nem kerültem lágerbe. Az ő segítségével kerülhettem három hónap múlva az Egyesült Államokba. Közben apámat egy hétre kiengedték Bécsbe, próbált rábeszélni a hazatérésre, de egy pillanatra sem merült fel bennem a kétség... Végre volt célom és jól éreztem magam. November végén értem Fairfieldbe (New Yorktól északra egy óra vonattal); ez volt az első „állomás”. Egy csavargárba osztottak be kötelező munkára, a teljesítményt mértem – itt csupa afroamerikai dolgozott. Tavasszal mehetnékem támadt, irány New York; a Puerto Rico-i negyedben (East Side) béreltem lakást. Itt sok kellemetlenségem volt, kisebbek és nagyobbak; kirabolták a lakásomat, egyszer meg majdnem megöltek, mert azt hitték, hogy rabló vagyok. Egy vietnámi veterán barátom elvitt egy hippitanyára Long Islandre, ez egy elhagyatott ház volt a tengerparton. A hippik minden este zenéltek, de ez a zene jobb volt, mint bármelyik európai zene – mert őszinte volt. Hasist szívtak, ennek hatása alatt a valóság bizonyos oldalai felfokozódnak: mindenkit szeretsz, kedves és szép a világ. Jimi Hendrix, Jim Morrison, Janis Joplin világa. A hippikkel festetem: „push and pull” – told, húzd! Világos ki, sötét be, Cézanne tanítása szerint. Ez a nyár felejthetetlen élményt adott, újragondolása volt ez mindennek. Ismét nyitott voltam és befogadó. Az önmeghatározás ideje volt. Egy Gross nevű festőbarátom (nem azonos Gross Arnolddal) tanácsára, akinek a felesége művészet-történész volt, felvételiztem a New York-i Cooper Union of Art

and Architect harmadik évfolyamára – ez volt az egyik legjobb alapítványi egyetem Amerikában. Háromszáz jelentkezőből egy japánt és engem vetek fel. Óriási sikerélmény volt! Ősztöndíjat kaptam, lakást szereztek. Potenciális zseninek tartottak, mindent megadtak. Én mégsem éreztem igazán jól magam.

Az amerikai művészetből mit ismertél meg? Itthon Picassót értékelte a legtöbbször. A festészetben visszafelé nem tekintgettl, már ami a művészettörténetet illeti. Cézanne-nál megálltl.

Két nagy kiállítást láttam, mindkettőt a Metropolitanben. Az egyik a „primitív művészet” a világ minden tájáról, vagy 20 teremben. A másik az amerikai művészet utolsó tíz-tizenöt éve, *New York-i iskola* címmel. A primitívek megerősítettek, az inkák, az afrikaiak – mindez szellemileg tiszta volt és adekvát. A modernnek, mint például Warhol vagy Pollock, zavarba hoztak, nem tudtam, mit kell festenem. A tanárom azt mondta, nézzek Morris Louist, az vagyok én. Végül kialakultak volna a dolgok, de karácsonykor jött egy levél anyámtól. Egy San Francisco-i meg egy kanadai kitérő után (ahonnan a határról visszatoloncoltak), egy esti géppel hazarepültem fél bőrönd szennyessel.

Tehát 1970-ben jöttél haza. Megismerkedtl Hartai Évával, hamarosan összeházasodtatok, majd született három gyermeketek (Dávid, Anna, Máté). 1972-ben folytattad a főiskolát, s végül restaurátorként végeztél. Sikeres restaurátori pályafutásod volt: 1982-ben firenzei és római ösztöndíjat kaptál, 1989–90-ben a Szépművészeti Múzeum osztályvezető főrestaurátora voltál, de egy év után felmondtad az állásodat.

Igen, mert jobban szerettem a csapatmunkát. Illetve a restaurálásban a csapatmunkát szerettem. Vezető, jó restaurátor voltam, állandóan volt munkám. De a restaurálás kemény munka. Az isten háta mögött csak a templom (a munkahely) és a kocsmá van. Hónapokon át tartó összezártságban nem lehetett sumákolni.

Nincs olyan művészettörténelmi kor, melyet restaurátori munkásságod érintetlenül hagyott. Pár példa: a vizsolyi református templom (középkor), a pácini Mágoczy-kastély (reneszánsz), a sátoraljaújhelyi Rákóczi-kápolna, az egri Eszterházy Károly Főiskola kápolnájának Maulberts-freskói (barokk), a kékeddi Melczter-kastély és az Országház. A restaurálási munka, a megtisztított freskók felületeit levegőssé, vibrálóvá varázsoló „vonalkázás” hasonló a te festészeti módszeredhez.

Valójában ugyanazzal a mentalitással restaurálok, ahogy festek. A mentalitás ugyanaz, csak a feladat más.

A művészet Cézanne óta is sokféle; volt ilyen-olyan „art” számtalan. Volt önmagához közeli, vagy magát a művészetet

taszító, politikától és filozófiától átitatott és attól mentes, optikai, minimalista, szisztematikus, aktivista, konstruktivista, koncept, land, pop, pszeudo, nihilista – a „leckét” nem mondom tovább –, szóval a művészetet tényleg sokarcú. Az ötvenes évek művészeti törekvései azonban húsz év késéssel jutottak el hozzánk. Ma az internet, a média világának köszönhetően mindent egyenesen a szánkba „lapátolnak”. Készen kapunk mindent; megmondják, mit láss, mit gondolj, mit érezz. A művészet is globalizálódott. A műkereskedők és a pénzvilág „csinálja” a művészeket, irányítja a piacot. A művészet jó üzlet – a jó művészet még jobb üzlet. 1978-ban volt „utolsó” festménykiállításod. Ezután 2006-ban a Miskolci Egyetemen, melyet én nyitottam meg. A kettő között eltelt 28 év! 2008-ban Bombayben a Hacienda Galériában, illetve a MissionArt budapesti Galériájában is volt két kiállításod, a miskolciban még áll a korai papírmunkáidból rendezett tárlatod. Bombayben csak fej-variációkat állítottál ki. A MissionArtban a hetvenes évek festményeiből láthattunk egy válogatást, monokróm festmények, de még az ecset kontrollja alatt készült munkák. Indiai és budapesti kiállításaidnak is sikere volt, Indiában sok képet eladtál, itthon is voltak bevődök, jó kritikákat kaptál. Most mi foglalkoztat? Vannak-e korlátaid? Hogyan tovább?

2006-ban kezdtem újból festeni – volt műtermem! Az ezután történekmek közvetlen tanúja voltál... Most szeretnék festeni, úgy érzem, összejönne – jó lenne már csak kirándulásra járni Indiába. Rájöttem, hogy festeni felelősség. Felelősség, mert a másik ember nézi a képet, amit te festettél – ugyanis az ember másnak festi a képet. Az alkotónak és a befogadónak is lehetnek korlátai. A kapcsolatteremtés is korlát. Ha létrejön a kapcsolat, megszületik a korlát. Ha a korlátot messze helyezi az ember – az jó... Mint emberi szabályt persze elfogadom a korlátokat. Olyan korlátot kell keresni, ami nem áthágható; a végső korlátot.

Mi lenne ez a végső korlát?

Ez csak érzelmi lehet.

A festés maga lehet ilyen?

Igen, és ezért hajlandó vagyok a korlátokon átmenni. A festészetben vissza szeretnék nyúlani a monokróm, élő felületekhez... A művészetnek nem teremtő funkciója, hanem teremtést leképző funkciója van. Ne teremts, az már megvolt. Nyúlj ehhez a bizonyossághoz és valamely szegmensével kapcsolatot, kontaktust keresve dolgozz!

(A Seres László korai műveiből rendezett kiállítás a MissionArt Galériában április 15-ig látható Miskolcon)